

gotin Lončar, c. kr. profesor v Idriji, Ponatisk iz »Učit. Tovariša« l. 1908. — Vse te brošure je založila »Zaveza«. »Spomenica«; povodom praznovanja 25letnice »Zaveze avstr. jugoslovanskih učit. društev«; sestavil Luka Jelenc. Založila »Zaveza« l. 1913.

3. **Učiteljska tiskarna:** »Naša Bodočnost«. List za šoli odraslo mladino. (Glasilo napredne mladine.) Leto V. Urednik: Andrej Rapčič in dr. Fr. Molč. — »Domače Ognjišče«. List za starše, učitelje in vzgojevalce slovenske mladine. Leo VII. Urednik: Jakob Dimnik. — »Beli rojaki«. I. zv. Spisal Engelbert Gangl. — »Zgodovinske učne slike«. Spisal Fran Marolt. — »Otroški odes«. Igrice za mladino otroških vrtcev in ljudske šole. Spisala Mara Gregoričeva. — »Babica pripoveduje«. I. Mladinski spis. Spisal Pavel Flerč. — »Ročni zapiski« z imenikom ljudskih šol in učiteljstva na Kranjskem, Sp. Štajerskem, Primorskem in Spodnjem Koroškem. XIX. letnik. Sestavil Luka Jelenc. — »Moje prvo berilo« (Abecednik). Spisal Karel Wider.

4. **Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani:** »Domača vzgoja«. Slovenskim staršem, učiteljem in vzgojevalcem slovenske mladine spisal Jakob Dimnik. — »Pri našem cesarju«. Spisal R. E. Peerz; poslovenil Ivan Krulc. — »Pristricus«. Povest. Spisal Ivo Trošt. (Zabavni listi za slovensko mladino. I. zv. Uredil E. Gangl.) — »Mladini«. I. II. in III. zvezek. Spisal Andrej Rapčič. — »Spisi Mišjakovega Julčka«. I. II. III. IV. V. in VI. zvezek. Spisal Julij Slapšak. — »Zbrani spisi za mladino«. I. II. in III. zvezek. Spisal Engelbert Gangl. — »Vsem dobro«. Mladini spisal Josip Ribičič. — »Narodne pesmi za šolsko mladino«. I. in II. zvezek. Zbral in uredil Janko Žirovnik. — »Slavacesarju Francu Jožefu I!«. Spevoigra za šolsko mladino. Uglasbil in priredil Emil Adamič. — »Besedilo k E. Adamičevi spevoigri«. — »Kako si ohranimo dobre in zdrave zobe«. Spisal dr. Bretl.

5. **Pedagoško društvo v Krškem:** »Pedagoški letnik«. I. II. III. IV. V. VI. in VII. letnik. Uredil Frančišek Gabršek. — »Občno vzgojslovje«. Spisal Fr. Gabršek. — »Občno ukoslovje«. Spisal Fr. Gabršek. — »Izkustveno dušeslovje«. Spisal Fr. Gabršek. — »Jezičkovni pouk v ljudski šoli«. I. del. Spisal Fr. Gabršek. — »Nazorni pouk v ljudski šoli«. I. del. Spisal Fr. Gabršek. — »Navod k početnemu risanju«. Spisal Jos. Bezlaj. — »Pouk o črtežih«. Spisal Jos. Bezlaj. — »Stavbni črteži«. Spisal Jos. Bezlaj. — »Spomenica o petindvajsetletnici Pedagoškega društva«. Spisal Dragotin Humek. — »Merstvo«. Spisal Dragotin Humek.

6. **Slovenska Šolska Matica** je ne-strankarsko pedagoško-knjižno društvo, ki

se v njem osredotočuje vse naše pedagoško-knjižno delovanje. Ustanovljena je bila l. 1899., in sicer dne 7. septembra. V osnivalnem odboru so bili ti-le: Josip Ciperle, Jakob Dimnik, Frančišek Gabršek, ki je izprožil misel za ustanovitev Šolske Matice, Frančišek Hubad, Luka Lavtar in H. Schreiner; temu prvemu odboru so se pritegnili še ti-le: Frančišek Levce, Blaž Matek, dr. Anton Medved, Mihael J. Nerat in Andrej Senekovič. Predsednikom je bil soglasno izvoljen ravnatelj Henrik Schreiner, ki še danes vodi to društvo. Pod njegovim spretnim predstvom je izdala Slovenska Šolska Matica do danes že 55 knjig pedagoške in didaktičke vsebine. Znamenek vseh do zdaj izdanih in založenih knjig Slovenske Šolske Matice se nahaja v XII. »Pedagoškem Letopisu«, ki ga je izdala S. Š. M. l. 1912.

IV. ČASNIKARSKA ORGANIZACIJA.

Največjo moč v boju za obstanek in za doseg popolne stanovske organizacije ima pa časopisje. Časopisje je velemoč. To je upoštevalo tudi slovensko napredno učiteljstvo ter tudi v tem pogledu izpopolnilo svojo organizacijo, ki obstoja iz teh-le časopisov:

1. »Zvonček«. List s podobami za slovensko mladino. Leto XIV. Izhaja l. dne vsakega meseca ter stane vse leto 5 K, pol leta 2 K 50 h, četrt leta 1 K 25 h. Urednik »Zvončka« je ves čas Engelbert Gangl, upravnik pa Luka Jelenc. »Zvonček« je last in založba »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«. Tiska ga »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

2. »Naša Bodočnost«. List za šoli odraslo mladino. Leto V. Mesečnik. Cena 3 K, za dijake 2 K. Urednik: Andrej Rapčič in dr. Fr. Molč. Tisk in založba »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

3. »Domače Ognjišče«. List za starše in vzgojevalce slovenske mladine. Leto VII. Izhaja zadnje soboto vsakega meseca in velja vse leto 2 K 50 h. Urednik »Domačega Ognjišča« je Jakob Dimnik. Tisk in založba »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

4. »Popotnik«. Pedagoški in znanstven list. Letnik XXXIV. Urejuje M. J. Nerat. »Popotnik« izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrt leta 1 K 50 h. Posamezni zvezki stanejo 50 h. Naročnino sprejema »Zavezin« blagajnik Fr. Luznar v Kranju; uredništvo je pa v Mariboru. Last in založba »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«. Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

5. »Učiteljski Tovariš«. Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. Izhaja vsak petek popoldne; ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja 10 K; pol leta 5 K; četrt leta 2,50 K, posamezne številke po 20 h. Urejuje ga Engelbert Gangl v Idriji. Naročnino je pošiljati upravništvu »U. T.« v Ljubljani. Last in založba »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«. Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Ta moj dnevnik, bodi moj vodnik in moj spremljevalec! Ti me ne izdaš, a jaz ne ostavim začrtanega pota! —

Koncert Zaveze,

ki ga priredi učiteljstvo, zastopano v tej Zavezi, v proslavo srebrnega jubileja v soboto, dne 6. septembra, v veliki dvorani Narodnega doma v Ljubljani, obeta po svojem programu izreden glasbeni užitek. Sodelovali bodo poleg ad hoc sestavljenega učiteljskega zbora nekdanja tovarišica ga. Costaperaria-Devova, Ljubljanačanom dobro znana izborna koncertna pevka, ki bo izvajala 6 prelepih sopranskih samospievov, koncertni pianist in glasb. učitelj g. Anton Trost ter njegov brat, sedaj gojenec c. kr. akademije za glasbo in uprizarjačo umetnost, g. Ivan Trost, ki sta po svojih briljantnih nastopih občinstvu znana tako doma kakor že drugod.

Vzpored obsega izključno slovenske, oz. slovanske skladbe ter nudi vsem glasbo ljubečim prejembe v vseh oblikah. Izvajalo se bo 6 prelepih slovenskih narodnih pesmi, i. s. 3 za moški, 3 za mešani zbor, solisti pa bodo izvajali takisto ali slovanske ali slovanske skladbe. Gospa Costaperaria-Devova bo pela 3 otroške pesmi, dve sta našega dičnega skladatelja, učitelja Emila Adamiča in so jih objavili »Novi Akordi«, ena (»Božji volek«, besede O. Zupančiča) pa je Oskarja Deva, ki se izkazuje čimdalje plodovitejši skladatelj za prelepe samospesve. Otroške pesmi bo pela namenovana, da pokaže nele zbranemu učiteljstvu, kako naj vadi in prednaša take pesmi v

Taka je torej organizacija naprednega avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. Neprisiljena in odkritosrčna je. Hinnavščine in terorizma ni v njej. Vsakemu je ta organizacija odprta knjiga, iz katere lahko čita o nesebičnem in požrtvovalnem delu organizovanega naprednega avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva za dobrobit in korist učiteljstva in šolstva. Kdor zna čitati, naj čia iz te knjige, če ni udarjen s slepoto klerikalizma! Kdor ima roke, naj se oklene te naše organizacije, če nima že od klerikalizma povezanih in okovanih rok. Ta organizacija je naš ponos, in člani te organizacije smo drug na drugega ponosni, ker smo vsi poštene državljanji, ljudje in človekoljubi!

*Kdor zaničuje se sam,
podlaga je tujčevi peti!*

ANTON BREZOVNIK:

Gradec — zibelka Zaveze.

Takoj, ko sem l. 1875. zapustil graško učiteljske ter prišel v domovino nazaj, se je porajala v meni misel in želja, da bi združil vse slovenske učitelje, vsa slovenska učiteljska društva v eno veliko, močno celoto, ker le na ta način bi nam bilo mogoče doseči svoje narodne in stanovske težnje in ideale.

Te svoje načrte in želje sem gojil dolgo vrsto let tiho v svojem srcu, ker je bilo ob tedanjih žalostnih razmerah na vse težavno, da bi jih mogel uresničiti.

Prišlo je leto 1886!

Učiteljstvo celjskega okraja me je poslalo kot svojega zastopnika na uradno deželno učiteljsko konferenco v Gradec.

»Sedaj ali nikoli!« sem dejal v sebi. Sedaj bo zbran »cvet« štajerskega slovenskega učiteljstva; sedaj je treba porabiti priliko, kakršne ne bo tako hitro!

Prišedši v Gradec, sem povabil vse narodno-zavedne slovenske delegate v svoje stanovanje v hotelu »Kaiserkrone« na prijateljski pogovor.

Ko so se skoro polnoštevilno zbrali, sem jim razložil svoje namene in načrte. Dasi nisem zbudil takoj pravega razumevanja za svoje načrte, sem jih pregovarjal in pridržal tako dolgo pri sebi, da smo končno sklenili z ustanovitvijo Zaveze vsaj poizkusiti.

Razdelili smo si delo!

Kot predsednik Učiteljskega društva za celjski in laški okraj sem prevzel v družbi s tovarišema Arminom Gradišnikom in Franom Kocbekom agitacijsko delo za pristop že obstoječih in za ustanovitev novih učiteljskih društev ter to nalogo izvedel z večjim ali manjšim uspehom.

Po mnogih zaprekah in težavah smo dosegli toliko, da se je dne 22. in 23. aprila 1889 v Ljubljani vršil I. občni zbor Zaveze slov. učit. društev.

Tako smo položili tam v daljnem nemškem Gradcu temelj naši sedanji dični Zavezi. Iz malih početkov je zraslo mogočno drevo, ki razširja svoje veje po vsej

slovanski Avstriji in katero čaka še važno in zaslužno delo v avstrijski Jugoslaviji!

Da bi Bog ohranil Zavezo še mnogo, mnogo let v veselje, čast in blagor vsega slovenskega in slovanskega učiteljstva in naroda, to iskreno želim nekdanji sobojevnik, sedaj tihi opazovalec!

*Beseda dana sveta naj ti bo!
Ne oprosti ga več nobena moč,
kedor se je enkrat zavezal sam!*

ARMIN GRADIŠNIK:

V združitvi je naša moč!

Prava beseda o pravem času ima svoj učinek. To se je videlo tudi ob snovitvi naše Zaveze. — Pred več nego 25 leti so se razglašale v naprednih vrstah našega slovenskega ljudskošolskega učiteljstva besede: »Osamljeni ne tavajmo! Združeni se bojujmo!« In te besede so postale meso ter so rodile stanovsko družbo, našo Zavezo.

Razvoj dične te naše združitve sem marno zasledoval od nje rojstva sem pa do današnjega dne, ko obhaja srebrni jubilej ter jo kolikor toliko — četudi na tihem — negoval z vso svojo ljubeznijo, ki mi tli v srcu za učiteljstvo že izza mladeniške dobe... Srečen sem, da sem doživel ta dogodek. — Petindvajset let, malo časa sicer, a dosti v življenju našem in še več v smotrnem, organizatoričnem delu za bedni naš stan! Četrto stoletja že se shajajo naši pionirji ljudske prosvete po raznih krajih križem lepe slovenske domovine, se tu posvetujoč o težnjah svojega stanu, a ugibajoč tudi o izboljšanju vzgojnih sredstev za mili svoj rod. Res, plemenito, vzvišeno zvanje, ki mi polni s ponosom dušo... Nikjer tako, kot v tem združenem stremjenju po izboljšanju naših in našega rodu razmer se ne kaže naša moč! Po svoji Zavezi je postalo učiteljstvo slovensko činitelj, ki ga upoštevajo danes tudi sloji, kateri so sicer imeli zanje le pomilovalen nasmeh. Gosпода, časi se preminjajo. Učitelj slovenski danes lahko nastopi z jasnim čelom, zavedajoč se, da reprezentira kaj v javnosti naši s kulturnim svojim delom ter dobro vedoč, da je po svoji Zavezi tudi član 27.000 glav broječe slovanske učiteljske organizacije v Avstriji! To dejstvo naj nas vzpodbuja še h krepkejšemu odporu napram vsem zlim nakanam naših prikritih in očitih nasprotnikov! Taka armada, kot je danes zavedna slovanska učiteljska organizacija v našem cesarstvu, se ne da odvrniti s poti pravega napredka... Ne, nikdar ne, in naj bo reakcija še tako silna; združeno učiteljstvo jo bo razbilo, ker jo mora razbiti! — Ta zavest naj nas ob petindvajsetletnici Zaveze prešine vse z največjo silo!

Resnica je in ostane ter je za nas učitelje življenjskega pomena, resnica namreč: Le v združitvi je naš spas!

V Celju, koncem avgusta 1913.

šoli ali s šolskim (otroškim) zborom, ampak tudi drugemu občinstvu, da moderna slovenska glasba, zastopana najbolj v »Novih Akordih«, neguje tudi pesmi te vrste. Naj bi glasbo ljubeči slovenski starši naročali tudi »Nove Akorde« ter s tem, da negujejo po svoji deci slovensko pesem, pripomogli k procvitu slovenske glasbe. — Te tri pesmi se izvajajo javno prvičkrat. — Ostale 3 pesmi so slovanskih skladateljev: dve hrvaški, ena ruska. —

Izborni pianist g. Anton Trost bo izvajal orientalsko fantazijo »Islamey« odličnega ruskega pianista M. Balakirewa, brat Antona Trosta g. Ivan Trost, ki je Ljubljanačanom znan še kot odlični gojenec Glasbene Matice iz produkcij gojenec in ki obeta kot koncertni violonist najlepše nade, pa' bo izvajal ruskega violinista virtuozu Wilenawskega D-moľovi koncert op. 22 v 3 odstavkih. Prijateljem klavirske in vijolinske glasbe se obeta torej tudi izreden glasbeni užitek.

Zanimanje za ta koncert mora vzbujati tudi dejstvo, da izvajajo tako vokalne zborovske kakor solistične točke ter instrumentalne solo-točke izključno učiteljske osebe. Gospa Costaperaria-Devova je bila učiteljica v Ljubljani ter se že takrat s svojim krasnim sopranom in izbornim prednašanjem v koncertih Glasbene Matice omilila vsemu občinstvu. Solista za klavir in vijolino sta takisto učiteljeva sinova ter bivša odlična gojenca Glasbene Matice.

Ako omenjamo še, da bo učiteljstvo častno zastopano ne le kot izvajajoč, ampak tudi kot ustvarjajoč faktor pri tem koncertu: naš vrli tovariš in dični skladatelj Emil Adamič kar v 4 točkah, z daljšim, krepkim in elektrizirajočim mo-

škimi zborom »Dan slovanski«, dvema otroškima pesmima (»Jezdec« in »Uspavanka«) in s prekrasnim mešanim zborom »Moravska narodna« (besedilo D. Kettejevo), ki se izvaja prvičkrat in ki ga je uglasbil ter poklonil učit. pevskemu zboru nalašč za ta večer; nadučitelj Ferd. Juvanc, tudi že znanec iz Maticinih koncertov (»Pastir«), kate-rega mešani zbor »Izgubljeni cvet« na Gregoričičevo besedilo je prav tako krasen in poln najtežjih glasbenih fines, ter se bo v Ljubljani izvajal prvičkrat, smo povedali dovolj.

In kdo ne pozna neumornih nabiralcev in harmonizatorjev biserov naše glasbe — slovenske narodne pesmi: nadučitelja Janka Žirovnika, ki ga smemo kot nabiralca imenovati očeta slovenske narodne pesmi, ter Oskarja Deva, ki je nabral ter za koncertno izvajanje priredil že lepo število slovenskih narodnih pesmi, predvsem pa rešil mnogo koroških slovenskih narodnih pesmi pozabnosti? Oba sta zastopana v programu z dvema prekrasnima narodnima pesmima. In če bomo med narodnimi pesmimi, ki se bodo ta večer izvajale, slišali že tolikrat peto, a še vedno trajno prelepo in ljubko, po našem koncertnem mojstru M. Hubadu za koncertno izvajanje prirejeno »Ljubca, povej, povej!«, kdo se ne bo vzrado-stil? — Poslušalce bo zanimala tudi raznovrstnost narodne glasbene poezije: moški zbor poje najprej koroško narodno »Gorjanska« v koroškem slovenskem narečju, potem našo pristno gorenjsko »Kaj pa ti pobič« in k sklepu prav-takoj prelepo štajersko »Travniki so že zeleni!«